

JÓZEF, ZARZĄDCA EGIPTU

Tekst przewodni: Rdz 41,41.

Zakres studium: Rdz 41,37-45,28; Rz 5,7-11.

Część I: Przegląd

Wprowadzenie: Józef nie tylko wyjaśnił faraonowi znaczenie jego snów dotyczące przyszłych politycznych i ekonomicznych problemów Egiptu, ale także przedstawił gotowe rozwiązanie. Nie poprzestał na ukazaniu Bożych planów i nie czekał biernie na kolejny cud. Zasugerował faraonowi, by wyznaczył on „męża rozsądnego i mądrego” (Rdz 41,33) jako kierującego złożoną operacją przygotowania na nadchodzącą klęskę nieurodzaju. Podobne słowa zostały użyte w opisie mądrości danej przez Boga Dawidowi (1 Krl 3,12), by pomóc mu w rządzeniu krajem (1 Krl 3,9). Jedynie Boże prowadzenie mogło zagwarantować skuteczne rozwiązanie nadchodzącego problemu. Oprócz tej duchowej lekcji Józef przedstawił także wykład z ekonomii i udzielił precyzyjnej rady co do metody i strategii mającej posłużyć ocaleniu mieszkańców Egiptu. Faraon w lot pojął, że Józef jest nie tylko mistrzem od snów, ale także człowiekiem mającym praktyczną mądrość, wiedzącym, co należy czynić, a także sprawnym w działaniu i stosowaniu właściwej strategii ocalenia.

Tak więc faraon postanowił powierzył Józefowi zarząd nad całym Egiptem i dał mu władzę niezbędną do realizacji planu ratunkowego. Po wszystkich próbach, jakie przeszedł Józef, historia jego wywyższenia powinna budzić sympatię dla niego. Jednak biblijna narracja nie skupia się na Józefie. Treścią szczęśliwego zakończenia nie jest sukces Józefa, ale skrucha, przebaczenie i niewidzialna obecność Boga kierującego wydarzeniami.

Część II: Komentarz

Józef, rządcą Egiptu. To, że szczególna mądrość Józefa odegrała rolę w decyzji faraona, by wyznaczyć go jako rządcę kraju, wynikała z faktu, iż Egipcjanie wybierali na rządców mędrców (np. Ptahotepa i Kagemniego, rządców, którym literatura mądrościowa przypisuje wielkie dzieła). Zakres władzy Józefa nad całym Egiptem (Rdz 41,41) sugeruje, że Józef został wyznaczony jako rządcą kraju.

W historii Egiptu zdarzali się rządcy obcego pochodzenia, w tym także hebrajskiego. Odpowiedzialność rządcy była olbrzymia. Był on nie tylko administratorem kraju, ale także stał na straży sprawiedliwości. Fakt, iż Józef otrzymał zarząd nad całym krajem, potwierdza, że wydarzyło się to w czasach Środkowego Królestwa albo w Drugim Okresie Przejściowym, kiedy wybierano takich urzędników stosownie do ich mądrości (Rdz 41,39). W przeciwieństwie do innych okresów, w Drugim Okresie Przejściowym, pod panowaniem Hyksosów, rządcy mieli największą władzę i zapewniali największą stabilność mimo iż swój urząd sprawowali stosunkowo krótko.

Opis tego, w jaki sposób faraon wyniósł Józefa na najwyższe stanowisko w kraju, pasuje do egipskiego kontekstu. „Pierścień” (Rdz 41,42), hebr. *tabba 'at*, oznacza egipską pieczęć, *dzeba 'ot*, od słowa *djeba* ‘, „palec”, nawiązującego do noszenia pieczęci na palcu w formie pierścienia. Taki sygnet oznaczał, że Józef miał pełnię władzy wyrażającą się w pieczętowaniu wszelkich oficjalnych dokumentów w imieniu króla. Hebrajskie słowo *szes*, oznaczające „szaty z delikatnego płótna” (Rdz 41,42), w języku egipskim oznacza lniane szaty powszechnie używane w starożytnym Egipcie. „Łańcuch” włożony na szyję Józefa (Rdz 41,42) oznacza złoty kołnierz, na którym zawieszony był symbol Maat, równowagi cechującej funkcję rządcy. Ranga „drugiego” (Rdz 41,43) w starożytnym Egipcie oznaczała rządcę, który był „drugi po królu”. Ceremonia powołania na urząd obejmowała uroczysty przejazd rydwanem, ogłaszany przez herolda (Rdz 41,43), i była ustalonym egipskim zwyczajem. Słowo *'abrek* (zazwyczaj tłumaczone jako „przykleknąć na jedno kolano”) użyte w tekście nie jest hebrajskiego pochodzenia, ale egipskiego. W języku egipskim słowo *'abrek* oznacza „baczość”, „zrobić drogę”. Ponadto faraon nadał Józefowi zaszczytne imię, aby podkreślić rangę jego nowej funkcji. To egipskie imię Józefa - Safenat-Paneach (Rdz 41,45) - odpowiada następującej egipskiej transliteracji: *dźf n t' pw 'nkh*, co oznacza „pokarm dla kraju, to jest życie”.

To imię nie tylko odpowiada aktualnej sytuacji, ale pasuje także do historycznego kontekstu ówczesnego Egiptu, gdyż użycie wstępnego składnika *dźf* (pokarm) występuje w imionach wysokich urzędników XIII i XIV dynastii, bezpośrednio poprzedzających panowanie Hyksosów. Ponadto faraon dał Józefowi za żonę Egipcjanek, córkę „kapłana z On”, jednego z najważniejszych ludzi w Egipcie (Rdz 41,45), tak iż Józef stał się powszechnie szanowaną osobą we wszystkich kręgach egipskiego społeczeństwa i uzyskał wstęp na egipskie salony (Rdz 41,45-46).

Józef spotyka się z braćmi. Józef miał siedemnaście lat, kiedy po raz ostatni widział swoich braci, a w wieku 30 lat został rządcą Egiptu, a więc po siedmiu latach urodzaju, kiedy zaczął się nieurodzaj, Józef miał 37 lat. Wtedy właśnie wypełnił się jego sen, iż ojciec i bracia pokłonią się mu (Rdz 37,7-10). Wypełnienie proroczych snów Józefa nastąpiło w trzech etapach, jako że bracia Józefa przybywający do Egiptu spotkali się z nim trzy razy. Pierwsze spotkanie nastąpiło wtedy, kiedy przybyli do Egiptu w dziesięciu (Rdz 42) - ci, którzy kwestionowali jego sny i nienawidzili go za nie (Rdz 37,8.19). Pokłonili się wtedy Józefowi po raz pierwszy (Rdz 42,6). Drugie spotkanie nastąpiło, kiedy dziesięciu starszych braci zabrało ze sobą młodszego brata Józefa, Beniamina (Rdz 43-Rdz 45). Wszyscy pokłonili się Józefowi po raz drugi (Rdz 43,26.28). Trzecie spotkanie nastąpiło po przybyciu Jakuba do Egiptu (Rdz 46-47).

Józef ujawnia się braciom. Minęły 22 lata od czasu, kiedy siedemnastoletni Józef opowiedział swoje prorocze sny braciom i ojcu, do czasu, kiedy 39-letni Józef ujawnił się swoim braciom. Czasownik „dać się poznać” zawiera ukrytą aluzję do Boga. Jedyny przypadek tego słowa w formie czasownikowej w *Starym Testamencie* odnosi się do objawienia się Boga Mojżeszowi (Lb 12,6). Użycie tej formy sugeruje, że ujawniając się braciom Józef stał się środkiem, przez który objawił się im Bóg.

Kiedy Józef ujawnił się swoim braciom, z pewnością jego uwadze nie uszło ich przerażenie, więc powtórzył: „Jam jest Józef” (Rdz 45,3-4). Bracia zaniepokoiли się bardzo. Mogli nawet wątpić w oświadczenie Józefa, gdyż nie przedstawił on żadnych dodatkowych informacji poza tymi, które oni sami mu przekazali. Sytuacja wyglądała podejrzanie, zwłaszcza w świetle tego, czego wcześniej doświadczyli za sprawą tego człowieka. Z pewnością obawiali się o swoje życie. Dlatego Józef zapewnił ich: „Jam jest Józef”, ale tym razem był bardziej precyzyjny i dodał nieco więcej informacji, których nie mógł znać nikt więcej poza jego braćmi: „Jam jest Józef, brat wasz, którego sprzedaliście do Egiptu” (Rdz 45,4). Następnie dodał, że to Bóg „posłał” go tutaj. Bóg posłał go przed braćmi w określonym celu: „aby ich zachować przy życiu” (Rdz 45,5). Józef stwierdził, że konieczne było, by sprzedali go jako niewolnika, aby mogli przeżyć. Zatem, choć bracia sądzili, że to oni sprzedali Józefa, w gruncie rzeczy to Bóg kierował jego losem i prowadził go tam, gdzie miał się znaleźć.

Wyrażenie „ojciec faraona” (Rdz 45,8 BKR) odzwierciedla egipski tytuł *itf-ntr*, który znaczy dosłownie „ojciec boga”, gdzie jako boga rozumie się faraona. Józef nie użył tego wyrażenia tak, jak brzmiałoby ono w języku egipskim, gdyż obawiał się, że zabrzmiałoby jak bluźnierstwo w uszach jego braci. Był to tytuł kapłański noszony przez najwyższych urzędników, w tym rządców, takich jak Ptahhotep, rządcą Isesi (2675 p.n.e.). Inny tytuł Józefa, „władca całej ziemi egipskiej” (Rdz 45,8), oznacza jego panowanie nad całym krajem złożonym z dwóch części (Górnego Egiptu i Dolnego Egiptu) oraz odzwierciedla inny egipski tytuł, *nb t3 wy*, „pan dwóch ziem”, oficjalny tytuł noszony na zawsze przez rządców delegowanych przez faraona. Zwróć uwagę, iż dualna forma hebrajskiego słowa *mitsrayim* oznaczającego „Egipt” odzwierciedla administracyjny podział Egiptu na dwie krainy. Podkreślenie przez Józefa jego statusu w Egipcie było zamierzone - miało wypuklać jego niezwykle stanowisko i przypominać braciom o proroczych snach przedstawiających go jako władcę, któremu wszyscy (w tym jego ojciec) oddadzą pokłon (Rdz 37,9). Nawiązując do tych proroczych snów, Józef posłużył się ich spełnieniem jako oczywistym argumentem na rzecz działania opatrności Bożej.

Część III: Zastosowanie

Józef, rządcą Egiptu. Porównaj Józefa i Daniela jako mężów stanu. W jaki sposób ci dwaj mężczyźni są wzorem pobożnych ludzi biorących czynny udział w życiu politycznym? Jakie cechy Józefa odróżniają go od większości współczesnych polityków? Dlaczego dzisiaj adwentyści dnia siódmego byłoby trudno stanąć na czele rządu? Co motywowało Józefa jako przywódcę? Jakiej lekcji zarządzania możemy się nauczyć z metod stosowanych przez Józefa? Omówcie praktyczne zastosowanie tych lekcji w życiu rodzinnym, pracy i działalności Kościoła.

Józef spotyka się z braćmi. Jak i dlaczego wypełnianie się biblijnych prorocstw wpływa na twoje wybory etyczne? Omów powiązanie między twoim postępowaniem na co dzień a świadomością życia w czasie ostatecznym. Jak nadzieja królestwa Bożego powinna wpływać na twoje postępowanie wobec bliźnich? Omówcie scenę spotkania Józefa z braćmi. Wyobraź sobie uczucia Józefa. Co czuł na widok braci i ojca? Jak powinieneś traktować swoich nieprzyjaciół, nad którymi odniosłeś zwycięstwo?

Józef ujawnia się braciom. Jakiej lekcji pojednania możemy się nauczyć z postawy Józefa? Jak Józef mógł zareagować, gdyby jego bracia nie okazali skruchy?